

Osvětově působí také vypouštění uzdravených zvířecích pacientů, kterého se účastní nejen školy, ale i široká veřejnost. Ošetřovatel před vypuštěním seznamuje účastníky s úlohou záchranných stanic a především je informuje o důvodu zranění konkrétního jedince. Výklad je doplněn informacemi o biologii vypouštěného druhu.

Fotoarchiv ZO ČSOP Vlašim

a následně možnosti ochrany. Občas se tak ze zdánlivého nepřítele zvířat stane jejich ochránce. Jen za rok 2012 odpovídali ve stanicích ve Vlašimi na více jak 600 dotazů se zvířecí tematikou.

Zástupci stanice také provozují informační stánky, tzv. mobilní ekoporadny. Můžete je navštívit a své dotazy tak osobně konzultovat na veřejných akcích, jako jsou například *Májové slavnosti* ve Vlašimi nebo *Růžové slavnosti* na zámku Konopiště. Spoustu

informací také najdete v budově Podblanickeho ekocentra, kde je provozována veřejně přístupná odborná knihovna.

Spolupráce se školami

Kromě běžných prohlídek paraZOO si mohou školy objednat dvou- až tříhodinový výukový program vedený vyškolenými pedagogy. Pro první až druhou třídu ZŠ slouží program *Zvířecí detektivové*. Děti podstoupí detektivní výcvik, vedený maňáskovým detektivem veverčákem (poznávání stop, zvuků a maskování zvířat), a stanou se zvířecími detektivy, kteří odhalují příčiny zranění volně žijících živočichů. Do školy si třída odnese vlastnoručně vyrobený kalendář, který poradí, jak celý rok pomáhat volně žijícím zvířatům.

Pro děti z druhého stupně ZŠ je určen program *Můžete nám pomoci?* Prostřednictvím příběhů zvířat ze záchranné stanice je dětem představena činnost a funkce záchranné stanice. Žáci se dozvědí, co dělat při nálezů poraněného nebo vysíleného zvířete, v jakých případech je lepší vůbec nepomáhat i jak se dá zbytečným zraněním a strádání zvířat předcházet.

Středoškolákům je určen program *Zvířata a my*, zaměřený na širší problematiku vztahu člověka a ostatních živočichů s důrazem na domestikaci, otázku pokusů na zvířatech a lov a chov zvířat pro získávání kožehin. Studenti se seznámí s problematikou práv zvířat prostřednictvím simulační hry, v níž si zároveň vyzkoušejí proces vzniku a schvalování zákonů. Ročně navštíví tyto programy kolem 300 dětí.

Stanice spolupracuje s odborně zaměřenými středními a vysokými školami, kterým nabízí odborné praxe studentů. Ti se ve stanicích seznámí s jejím chodem, prohlédnou si její

zázemí a především si vyzkouší péči o volně žijící živočichy. Asistují při krmení, veterinárním ošetření nebo například pomáhají při záchraně obojživelníků při jarních migracích. Někteří studenti se do stanice pak vrací jako dobrovolníci. Od roku 1996 se Záchranná stanice ve Vlašimi zapojuje do organizace ekologické olympiády pro střední školy.

ZO ČSOP Vlašim příležitostně pořádá i semináře pro samotné lektory a učitele, kde se účastníci seznámí s problematikou ochrany zvířat obecně a naučí se některé aktivity použitelné ve výuce.

Práce s dobrovolníky

Další formou ekovýchovy je práce se členy ZO ČSOP Vlašim a dobrovolníky. Ti se ve stanicích účastní dobrovolných brigád nebo prací nad rámec těch, které studenti vykonávají v rámci své školní docházky. Mimoškolně ve stanicích prakticky pomáhají i děti z oddílů mladých ochránců přírody, které se zapojují do činností spojených s péčí o zvířata, účastní se vypouštění pacientů nebo si například vyzkoušejí roli průvodce v paraZOO, kdy si musejí samostatně zpracovat informace o jednotlivých zvířatech. Zázemí stanice a více informací o péči o zvířata získají také adoptivní rodiče zvířat v paraZOO, kam jsou zváni na návštěvu svých zvířecích svěřenců.

Těmito aktivitami se podněcuje osobní iniciativa v ochraně zvířat. Dobrovolníci a pomocníci získávají zkušenost s péčí o zvířata a dobrý pocit z vykonané práce.

Kateřina Červenková, vedoucí Střediska pro environmentální výchovu, vzdělávání a osvětu ČSOP Vlašim
Michaela Musilová, vedoucí Záchranné stanice pro živočichy ČSOP Vlašim

Záchrana handicapovaných zvířat ve Velké Británii

Nevládní nezisková organizace Royal Society for Prevention of Cruelty to Animals zachraňuje handicapované živočichy ve Velké Británii už téměř 200 let.

Historie

Nezisková organizace Královská společnost na ochranu zvířat proti týrání (Royal Society for Prevention of Cruelty to Animals, RSPCA) byla založena 16. června 1824 londýnským vikářem, reverendem Arthurem Broomem, a stala se první a nejstarší organizací na světě zabývající se ochranou zvířat proti týrání. Její původní

(a do dneška přetrvávající) poslání je obsaženo ve čtyřech bodech ustavujícího prohlášení:

- Zaměstnávat inspektory, kteří dohlížejí na životní podmínky zvířat, a zasahovat proti těm, kteří zvířata týrají.
- Informovat veřejnost o zásadách správné péče a pohody zvířat.
- Vyzývat systematicky veřejnost v médiích k lepšímu zacházení se zvířaty.

■ Vydávat výukové materiály pro školy.

Práce této organizace natolik zaujala Její Veličenstvo královnu Viktorii, že se v roce 1837 stala patronkou společnosti a následně v roce 1840 jí povolila používat přívlastek královská. Vládnoucí britský monarcha zůstal jejím patronem už napořád.

RSPCA působí na území Anglie a Walesu. Věnuje se jak péči o zvířata v zájmových chovech, tak i o volně žijící živočichy (včetně mořských), účastní se tvorby zákonů, vede kampaně a vzdělávací programy.

Organizace práce

RSPCA má celkem 174 místních organizací s vlastní právní subjektivitou, zaměstnává okolo dvou tisíc lidí, z toho přímo v terénu více jak 300 uniformovaných inspektorů a cca 150 „sběračů“ (*Animal Collection Officer*). Úkolem inspektorů je především řešit případy týrání zvířat a pomáhat strádajícím nebo poraněným jedincům. Uniformovaný inspektor je to první, co se každému v Británii vybaví v souvislosti s RSPCA. Sběrači mají za úkol zvířata přijímat, odchytávat a transportovat. Jsou ve spojení s Národní centrálou, jejíž operátoři je posílají na místa, kde je potřeba zasáhnout. Operátoři Národní centrály vyřídí v nonstop provozu okolo půl milionu telefonických hovorů ročně! Týkají se všech zvířat, volně žijících i domácích, ale volně žijící převažují.

Sběrači mají služební dodávku vybavenou odchytovými pomůckami a základním veterinárním vybavením. Na místě posoudí stav zvířete a podle toho je buď převezou do záchranného centra, nebo ho bez prodlení utratí (sběrači jsou veterinárně proškoleni, mají povolení pro práci s narkotiky). Na veterinární lékaře se obrazejí pouze v nejasných případech. Sběrači také okamžitě utrací všechny přijaté jedince invazních nepůvodních druhů živočichů, jako jsou veverky popelavé či severoamerické druhy želv. Rovněž rozhodují, do jakého zařízení zvíře umístí. RSPCA provozuje čtyři vlastní centra pro volně žijící zvířata (záchranné stanice): Mallydams Wood (East Sussex), West Hatch (Somerset), East Winch (Norfolk) a Stapeley Grange (Cheshire), ale sběrač může zvíře umístit i do některých dalších licencovaných a smluvně spolupracujících stanic. Ústředí RSPCA i těmto „cizím“ stanicím proplácí část provozních nákladů.

Mechanismus záchrany handicapovaných volně žijících zvířat v RSPCA je tedy takový, že záchranné stanice (na rozdíl od těch českých) samy nezajišťují telefonický dispečink, výjezdy pro zvířata, jejich odchyt či transport, osvětu a výchovu veřejnosti ani získávání finanční podpory. Svoje kapacity soustřeďují výhradně na to, co umí nejlépe – na péči o zvířata ve stanicích s cílem co nejvíce jich úspěšně vrátit do přírody. Ostatní aktivity zajišťují jiné specializované složky RSPCA.

Péče o handicapované živočichy

Do čtyř center RSPCA se ročně dostává okolo 15 000 zvířat. Z nich je 67% ptáků, 33% savců. Na 40% přijatých zvířat nepřežije prvních 48 hodin pobytu ve stanici, 42% zvířat se po průměrném pobytu ve stanici v délce 3 týdnů podaří vypustit do přírody, 50% všech příjmů ve stanicích tvoří mláďata a 40% tvoří pět nejběžnějších druhů.

Nejčastěji přijímanými ptáky jsou holubi (holubi hřivnáči, hrdličky zahradní a zdivočelí holubi), racci, alky (alkouni), kosi černí a labutě. Ze savců to jsou ježci, jezevci, lišky, netopýři a tuleni.

Nejčastějšími příčinami příjmu zvířat jsou zranění (často zapříčiněná člověkem, ale také od jedinců stejného druhu, např. u jezevců), nemoci (např. virové onemocnění tuleňů, svrab u lišek), znečištění (např. mořští ptáci znečištění olejem) a „opuštěná“ mláďata.

V záchranných centrech RSPCA nezůstávají žádní trvale handicapovaní živočichové. Organizace se řídí myšlenkou, že jediným posláním jejích center je vyléčit zraněné a jinak handicapované živočichy tak, aby se mohli vrátit zpět do přírody. Pokud to není možné, podle RSPCA je humánnější je utratit než je nechat dožít v omezeném prostoru v zajetí. Proto také záchranná centra nejsou otevřena pro veřejnost. Pracovníci RSPCA velmi dbají na to, aby během pobytu v centru nedošlo k ohoštění mláďat, neboť i ohoštěná zvířata (např. jedinci uniklí ze zajetí závislí na člověku) jsou v centrech RSPCA obvykle utrácena.

Velká pozornost je věnována místu a způsobu vypouštění uzdravených živočichů. U dospělých jedinců se pro vypuštění preferuje místo nálezu zvířete, pokud mu zde nehrozí vážné nebezpečí. U mláďat jsou místa pro vypuštění pečlivě vybírána s ohledem na vhodnost biotopu, přítomnost ostatních jedinců stejného druhu a hustotu populace predátorů. U některých druhů (např. u ježků) se provádí tzv. *soft release*, kdy je vypuštěné zvíře ještě nějakou dobu přikrmováno. Pro tento způsob využívá RSPCA své sympatizanty z řad veřejnosti, kteří o vypuštěné zvíře nějakou dobu pečují. Mnoho mláďat je také vypuštěno přímo ze záchranných center RSPCA, pokud je to vzhledem k nárokům zvířat na biotop možné.

Většina vypuštěných zvířat je podle možnosti trvale označena. U ptáků RSPCA používá standardní ornitologické kroužky, u některých druhů navíc i speciální kroužky se snadno odečitatelným unikátním číselným kódem. U jezevců aplikují tetování. Některé druhy zvířat jsou po vypuštění telemetricky monitorovány.

Velký význam věnuje RSPCA výzkumu. Výzkumné projekty probíhají ve všech stanicích a jsou zaměřeny především na zlepšení kondice zvířat držených ve stanicích a jejich úspěšnosti po vypuštění do přírody.

Jak už bylo řečeno, centra RSPCA se nevěnují výchově a osvětě veřejnosti. Tyto činnosti vykonává jiné oddělení RSPCA a většinou k nim nepoužívá zvířata. Zajímavostí také je, že predátoři držení ve stanicích nejsou krmeni živými zvířaty, a to ani v době přípravy na vypuštění do přírody. Následná telemetrická sledování potvrdila, že tento fakt údajně nijak neovlivňuje další přežívání vypuštěných jedinců v přírodě!

Financování

Příjmy organizace se pohybují okolo 100 milionů GBP ročně. Z toho 55% tvoří příjmy z dědictví, dalších více jak 30% jsou příjmy z darů! Členské příspěvky tvoří pouze 1% všech příjmů. Zbytek tvoří příjmy z vlastní činnosti a kapitálu. RSPCA nemá žádné příjmy od státu. Co se týče výdajů, 30% tvoří náklady na inspektorát, 20% na péči o zvířata, téměř 20% na vytváření dalších zdrojů (*fundraising*). Zajímavostí je, že 6% veškerých nákladů jde na právní služby a poplatky za soudní řízení.

V roce 2005 činily průměrné náklady na péči o jedno zvíře přijaté do záchranného centra RSPCA v přepočtu 3 600 Kč. V této částce však nejsou zahrnuty náklady na komunikaci s nálezci, odchyt a transport zvířete, propagaci, komunikaci s dárci, účetnictví atd. Pro srovnání uvádíme, že v roce 2011 byly průměrné náklady na jedno zvíře přijaté do záchranné stanice Národní sítě záchranných stanic 2 727 Kč, ovšem jde o náklady včetně výše uvedených aktivit, kterými se v České republice musí každá stanice zabývat, aby mohla přežít.

*Petr N. Stýblo, ČSOP s využitím informací
Zuzany Pokorné a Ondřeje Fialy
z návštěvy RCPA v září 2006*

RSPCA používá pro monitoring racků odečítací kroužky.

Foto Zuzana Pokorná